

የሰ/መ/ቁ.145523

ሐምሌ 16 ቀን 2010 ዓ.ም

ዳኞች:- አልማው ወሌ

ሙስጠፋ አህመድ

አብርሃ መሰለ

ፈይሳ ወርቁ

ጳውሎስ ኦርሺሶ

አመልካች:- ቻን ቹን ያን ኃላፊነቱ የተ/የግ/ማህበር

ተጠሪ:- ወ/ሪት ሞሚና ሁሴን -ጠበቃ ፈለቀ ዋጎ ቀረቡ።

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የቀረበው አመልካች የስር ፍርድ ቤቶች የሰጡት ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ እንዲታረምልን በማለት ያቀረቡትን የሰበር አቤቱታ አጣርቶ ለመወሰን ነው። ክርክሩ በመጀመሪያ የታየው በፌዴራል የመ/ደ/ ፍርድ ቤት ነው። በፌ/መ/ደ/ ፍርድ ቤት የአሁን አመልካች ተከላሽ ተጠሪ ደግሞ ከላሽ ነበሩ። የአሁን ተጠሪ ያቀረቡት የክስ አቤቱታ በአመልካችና ተጠሪ መካከል የመጋዘን ኪራይ መኖሩን በመግለጽ አመልካች የተከራየውን መጋዘን ከውሉ ጊዜ መጠናቀቅ በኋላ መጋዘኑን ሳይለቅልኝ ማሸነንን በማስቀመጡ መጋዘኑን በወር ብር 20,000.00 /ሃያ ሺህ ብር/ ላከራየው እችል የነበረ ሲሆን በዚሁ ስሌት እስኪያስረክብኝ ድረስ ታስቦ እንዲከፍለኝ በማለት ዳኝነት ጠይቀዋል። የአሁን አመልካች ለቀረበበት ክስ መልስ የሰጠ ሲሆን በበኩሉ የብር 1,537,322.00/አንድ ሚሊዮን አምስት መቶ ሰላሳ ሰባት ሺህ ሶስት መቶ ሃያ ሁለት ብር/የተከላሽ ከላሽነት ክስ አቅርበዋል።

ጉዳዩን በመጀመሪያ የተመለከተው ፍርድ ቤትም የግራ ቀኝ ክርክር ከሰማና ማስረጃ ከመዘነ በኋላ ተጠሪ ከሴ 20 ቀን 2004 ዓ.ም እስከ ሚያዚያ 2005 ዓ.ም ድረስ አመልካች ማሽኑን እንዲያወጣ የከለከሉ በመሆኑ የጠየቁት የዚህ ወቅት ኪራይ ሊከፈል አይገባቸውም፤ ሆኖም ከመስከረም 2006 ዓ.ም ጀምሮ አመልካች ማውጣት እየቻለ ስላላወጣ ከዚሁ ጊዜ ጀምሮ እስከ የካቲት 30 ቀን 2009 ዓ.ም ላለው ጊዜ በወር ብር 10,000.00/አስር ሺህ ብር/ሒሳብ የሶስት ዓመት ከአምስት ወር ብር 410,000.00/አራት መቶ አስር ሺህ ብር/ ሊከፍል ይገባል እንዲሁም ተጠሪ የወጪና ኪሳራ ዝርዝር እንዲያቀርቡ፤ በአመልካች በኩል የተከሰሰ ከሰነድ ክስ በተመለከተ ተጠሪ የባትሪ ድንጋይ ማምረቻ ማሽኑን ለአመልካች ሊያስረክቡ ይገባል ቀሪዎቹ የአመልካች ጥያቄ ውድቅ በማድረግ የሰጠው ውሳኔ አመልካች በመቃወም ይግባኛቸውን ለፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ይግባኝ ሰሚ ችሎት ቢያቀርቡም ተቀባይነት ሳያገኝ በፍ/ብ/ስ/ስ/ሀ/ቁ.337 መሰረት በትእዛዝ ሰርዞታል።

የሰበር አቤቱታው የቀረበውም ይህንኑ የስር ፍርድ ቤት ውሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው። አመልካች ሰኔ 22 ቀን 2009 ዓ.ም በዓፈው አቤቱታ በስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስሕተት ተፈጽሟል የሚሉባቸውን ምክንያቶችን ዘርዝረው አቅርበዋል። የአመልካች የሰበር አቤቱታ ተመርምሮ አመልካች እስከ ሚያዚያ 2009 ዓ.ም ድረስ ከመጋዘኑ ዕቃውን ሊያወጣ ያልቻለው በተጠሪ ጥፋት ስለመሆኑ በክርክር ሂደት የስር ፍርድ ቤት በፍሬ ነገር ደረጃ ያረጋገጠው ጉዳይ መሆኑ ከታወቀ የአሁን አመልካች ክስ ከቀረበበትን የኪራይ ገንዘብ የመክፈል ኃላፊነት አለበት ወይስ የለበትም እንዲሁም የአሁን ተጠሪ ከዚሁ መጋዘን ኪራይ ጋር በተያያዘ በአመልካች ላይ የኪራይ ገንዘብ ይከፈለኝ ክስ አቅርበው ብር 240,000.00 በመ/ቁ.196134 ማስወሰናቸውን እራሳቸው በክላቸው ላይ ያረጋገጡት ጉዳይ በመሆኑ ከላሽ በዚህ የሰበር ጉዳይ መነሻ የሆነ ክስ ማስቀረት ይቻል ዘንድ ከኪራይ ገንዘብ ክስ ጋር በመጋዘን ያለውን ዕቃ አውጥቶ መጋዘኑን እንዲያስረክብኝ ይወሰንልኝ በማለት የተጠቃለለ ክስ በማቅረብ ጉዳቱን የመቀነስ ግዴታውን አልተወጣም በማለት አመልካች በቀረበው ክርክር ላይ ዳኝነት ሳይሰጥበት በዝምታ የመታለፉን አግባብነት ለመመርመር ሲባል ለሰበር ችሎት እንዲቀርብ በመደረጉ ተጠሪ መልስ እንዲሰጡበት በታዘዘው መሰረት ህዳር 20

ቀን 2010 ዓ.ም የተፃፈ መልስ አቅርቦዋል። አመልካችም አቤቱታቸውን በማጠናከር የመልስ መልስ በማቅረብ ተከራክረዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ ባጭሩ ከላይ እንደተገለጸው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኙን ክርክር ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው የሕግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናኘብ ጉዳዩን ለሰበር ችሎቱ ሲቀርብ ከተያዘው ጭብጥ አንፃር በሚከተለው መልኩ መርምሮታል።

እንደመረመርነው አመልካች የ3 ዓመት ከ5 ወር የኪራይ ገንዘብ ሊከፍል ይገባል ወይስ አይገባም? የሚለው ነጥብ ምላሽ የሚያስፈልገው ሆኖ አግኝቶታል። ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው በአመልካችና ተጠሪ መካከል የመጋዘን ኪራይ ውል የተደረገው ለተወሰነ ጊዜ ከሐምሌ 20 ቀን 2001 ዓ.ም እስከ ሰኔ 20 ቀን 2004 ዓ.ም ድረስ ለሶስት ዓመት መሆኑ፤ ተጠሪ የውሉ ጊዜ ከማብቃቱ በፊት ሰኔ 5 ቀን 2004 ዓ.ም ያልተከፈላቸው የኪራይ ገንዘብ እንዲከፈላቸው ክስ መሰርተው አመልካች ብር 240,000.00 /ሁለት መቶ አርባ ሺህ ብር/ለተጠሪ እንዲከፍል የተወሰነ መሆኑ፤ በዚሁ ክስ መጋዘኑን እንዲያስረክባቸው ዳኝነት ያልጠየቁ መሆናቸው፤ ይህ ውሳኔ ከተሰጠ በኋላ ለዚህ ክርክር መነሻ የሆነው ሚያዚያ 10 ቀን 2005 ዓ.ም ክስ ማቅረባቸው፤ ተጠሪ የኪራይ ገንዘብ ካልተከፈለኝ በሚል ምክንያት አመልካች ተከራይቶ ከነበረው መጋዘን ውስጥ ያለውን ዕቃ እንዳያወጣ የከለከሉ ስለመሆናቸው በስር ፍርድ ቤቶች የተረጋገጡ ጉዳዮች ናቸው። ተጠሪ የመጋዘኑ የኪራይ ዋጋ ይታሰብልኛል በሚል ብቻ መጠበቅ ሳይኖርባቸው መጋዘኑ እንዲለቀቅላቸው ምክንያታዊ በሆነ ጊዜ መጠየቅ ነበረባቸው። በፍ/ብ/ሀ/ቁ 1802 እንደሚደነገገው ተጠሪ የጉዳት ኪሣራ የመቀነስ ግዴታ ነበረባቸው። አመልካችም ዕቃዎቹ ከመጋዘኑ እንዲያወጣ በህግ አለመጠየቁ ለደረሰው የጉዳት ኪሣራ አስተዋጾ አላቸው። በመሆኑም ለደረሰው የጉዳት ኪሣራ ሃላፊነት የአመልካች ብቻ አለመሆኑን መገንዘብ ይቻላል። የጉዳት ኪሣራ አመልካች ብቻ እንዲከፍል መወሰኑ ከፍ/ብ/ሀ/ቁ. 1799(1) እና 1802 (1) እንዲሁም ተበዳዩ የሚካሰው ለጉዳቱ ተመዘዛኝ የሆነ ኪሣራ መሆን ስለሚገባው ለደረሰው ጉዳት ሃላፊነት ያለበት ሰው ታውቆ የተጎዳው ወገን ከደረሰበት ጉዳት ጋር ተመጣጣኝ የሆነ ካሳ መክፈል ሲለሚገባው ከፍ/ብ/ሀ/ቁ 2090 እና 2091 መሰረት ሲመዘን ህጋዊ ውሳኔ ነው ለማለት የሚቻል

አይደለም። ለደረሰው የጉዳት ኪሣራ ምክንያቶቹ ከላይ እንደተገለጸው አመልካችም ተጠሪም በመሆናቸው ለደረሰው የጉዳት ኪሣራ ሁለቱም ሃላፊነቱን መሸከም አለባቸው። በመሆኑም በስር ፍ/ቤት በተጣራው የኪራይ ዋጋ በብር 10,000.00 (አስር ሺህ ብር) ታስቦ የስድስት ወር አመልካች ለተጠሪ ሊከፍል ይገባል። የስር ፍ/ቤት በዚህ መሰረት አመዛዝኖ መወሰን ሲገባው የተጠሪ ጉዳት የመቀነስ ሃላፊነት ግምት ውስጥ ሳይገባ አመልካች ብቻ ሙሉውን የጉዳት ኪሣራ እንዲከፍሉ መወሰኑ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው። በዚህም ምክንያት ተከታዩን ውሳኔ ሰጥተናል።

ው ሳ ኔ

1. በፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ.134483 መጋቢት 5 ቀን 2009 ዓ.ም ተሰጥቶ በፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁ.140438 ግንቦት 9 ቀን 2009 ዓ.ም በትእዛዝ ያፀናው ውሳኔ በፍ/ብ/ስ/ስ/አ/ቁ.348/1/ መሰረት ተሻሻሏል።
2. አመልካች ከመስከረም 2006 ዓ.ም እስከ የካቲት 30 ቀን 2009 ዓ.ም ድረስ ያለውን የ3 ዓመት ከ5 ወር የኪራይ ሂሳብ በድምሩ ብር 410,000.00 /አራት መቶ አስር ሺህ ብር/ ለተጠሪ እንዲከፍል በማለት የተሰጠ ውሳኔ ክፍል ተሸሯል።
3. የስድስት ወር ብር 60,000.00 /ስልሳ ሺህ ብር/ አመልካች ለተጠሪ እንዲከፍል ተብሎ ተወስኗል።
4. የተቀሩት የስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔዎች አልተነኩም።
5. በዚህ ችሎት ለተደረገው ወጭ እና ኪሳራ የግራ ቀኙን ተከራካሪ ወገኖች የየራሳቸውን ይቻሉ።

መዘገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

መ/ይ